

สงครามรัสเซีย-ยูเครน กับความท้าทายของรัฐบาลไทย
สู่ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายสมดุลในการเมืองระหว่างประเทศ
THE CHALLENGE FACED BY THE THAI GOVERNMENT IN IMPLEMENTING A
BALANCED POLICY IN INTERNATIONAL POLITICS: AN ANALYSIS
OF THE RUSSO-UKRAINIAN WAR

อัญชลี แสงเพชร *

Anchalee Seangphet

พระพิทักษ์ แผงโกฏิ **

Phra Phithak Faengkot

Corresponding Author E-mail: anchalee.sea@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

ปมความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนที่กำลังดำเนินอยู่ และขยายผลเป็นความกังวลถึงแนวโน้มการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 กำลังเป็นประเด็นร้อนที่หลายประเทศทั่วโลกจับตามอง เพื่อดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศคู่กรณีอย่างระมัดระวัง ทั้งนี้ เกิดคำถามว่า เพราะเหตุใดความขัดแย้งของทั้งสองประเทศจึงเป็นที่สนใจของประชาคมโลก สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากปัจจัย 2 ข้อ คือ 1) การคว่ำบาตรรัสเซียซึ่งเป็นมหาอำนาจด้านพลังงานกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก และ 2) ยูเครนเปรียบเสมือนสงครามตัวแทนด้านภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจ ดังนั้น กรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน จึงเป็นความท้าทายต่อการดำเนินนโยบายภายในประเทศและนโยบายระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

ขณะเดียวกันประเทศไทยอาจจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งหมดจากสถานการณ์ดังกล่าว แต่ไม่ว่าพรรคการเมืองใดจะเข้ามาเป็นรัฐบาล ต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อสถานการณ์ของรัสเซีย-ยูเครน เพื่อดำเนินนโยบายของไทยต่อประชาคมโลกด้านเศรษฐกิจและการเมืองอย่างรัดกุม ปลอดภัย คงไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคง มั่งคั่ง และเกียรติภูมิของชาติ

คำสำคัญ: สงครามรัสเซีย-ยูเครน, การคว่ำบาตรรัสเซีย, นโยบายสมดุล, รัฐบาลไทย, ผลประโยชน์แห่งชาติ

ABSTRACT

The ongoing and escalating conflict between Russia and Ukraine has garnered significant international attention, raising concerns about the potential for a third world war. As foreign policies toward the involved parties undergo careful deliberation, the question

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

emerges: why does the international community take a keen interest in the dispute between these two nations? The primary reasons for this heightened concern are twofold: 1) The sanctions imposed on Russia, a dominant energy superpower, have exerted a substantial impact on global supply chains. These sanctions have disrupted trade flows, sending reverberations throughout the global economy. 2) The conflict in Ukraine serves as a geopolitical proxy war involving major global powers. Consequently, the Russian-Ukrainian conflict presents a considerable challenge to the execution of domestic and international policies, encompassing economic and political spheres within the 21st-century global society.

While Thailand may not experience direct ramifications from these developments, it remains imperative for any governing body, irrespective of political affiliation, to possess a comprehensive understanding of the situation. This comprehension is essential to navigate Thai policies toward the international community prudently and securely. It also serves to safeguard national interests encompassing security, prosperity, and the nation's dignity.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Russian sanctions, Balance policy, Thai government, National interests

บทนำ

จุดเริ่มต้นความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคสหภาพโซเวียตล่มสลาย ค.ศ. 1991 และเมื่อโซเวียตกำลังฟื้นฟูประเทศ บรรดาอดีตประเทศในโซเวียต หนึ่งในนั้น คือ ยูเครน ได้ดำเนินนโยบายการทูตด้วยสนธิสัญญาบูดาเปสต์ (ค.ศ. 1994) โดยส่งมอบอาวุธสงคราม จรวดมิสไซล์ โครงสร้างพื้นฐานด้านอาวุธนิวเคลียร์ ให้กับสหรัฐฯ สหราชอาณาจักร และรัสเซีย เพื่อแลกกับการที่มหาอำนาจทั้งสาม “ต้องเคารพความเป็นอิสระและอธิปไตยและพรมแดนที่มีอยู่ของยูเครน” ดังนั้นยูเครนนับตั้งแต่ประกาศเอกราชจากโซเวียตจนถึงปี ค.ศ. 2004 อยู่ในช่วงการพัฒนาประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ จึงยังไม่มี ความขัดแย้งกับรัสเซียเด่นชัด แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมา หลายประเทศในยุโรปตะวันออกเข้า ร่วมเป็นสมาชิกนาโต้ ทำให้รัสเซียเกิดความหวาดระแวง จึงเริ่มนโยบายแทรกแซงทางการเมือง ภายในประเทศต่าง ๆ ที่เห็นเด่นชัด คือ กรณีการเลือกตั้งประธานาธิบดีของยูเครนในปี ค.ศ. 2004 โดยผู้ที่ได้รับชัยชนะ คือ นายวิกเตอร์ ยานูโควิช เพราะรัสเซียหนุนหลัง ส่งผลให้ ประชาชนชาวยูเครนออกมาประท้วง นำไปสู่การเลือกตั้งซ่อมและประกาศให้ นายวิกเตอร์ ยูช เชนโก เป็นฝ่ายมีชัย และดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในเวลาต่อมา ซึ่งบุคคลนี้มีส่วนสำคัญ ผลักดันให้ยูเครนเข้าเป็นสมาชิก นาโต้ จนได้รับสถานะ “ประเทศหุ้นส่วน” คือยังไม่ใช่สมาชิก นาโต้ แต่อาจได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในอนาคต และยังคงสถานะนี้มาจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและยูเครน จึงอยู่บนพื้นฐานของความหวาดระแวงนับแต่นั้นมา จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2013 เกิดการประท้วงครั้งใหญ่ทั่วประเทศยูเครน เนื่องจากนายวิกเตอร์ ยานูโควิช ปรับท่าทีเอาใจต่อรัสเซียอย่างเห็นได้ชัด สวนทางกับท่าทีในช่วงการเข้ารับตำแหน่ง ประธานาธิบดีระยะแรก ๆ และอีกเหตุการณ์ที่เป็นชนวนเหตุความขัดแย้งของสองประเทศให้

บานปลาย คือ ในช่วงเดือนมีนาคม ค.ศ. 2014 กองทหารรัสเซียเข้าประชิดและควบคุมคาบสมุทร รัฐสภาไครเมียจึงมีมติให้แยกตัวจากยูเครนและเข้าร่วมกับรัสเซีย ทำให้รัสเซียผนวกไครเมียเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศได้สำเร็จ นับเป็นครั้งเดียวที่พรมแดนของประเทศในยุโรปมีการเปลี่ยนแปลงโดยกองกำลังทหารตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 และแม้จะได้ไครเมียมาแล้ว รัสเซียก็ยังคงส่งกองกำลังรัสเซียประมาณ 40,000 นาย มาประจำการยังชายแดนตะวันออกของยูเครน เกิดการปะทะกันตามแนวชายแดนมาโดยตลอด จนนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงมินสค์ฉบับที่ 1 (Minsk I Agreement) และข้อตกลงมินสค์ฉบับที่ 2 (Minsk II Agreement) เพื่อยุติความรุนแรงแต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ สถานการณ์ความขัดแย้งยูเครน-รัสเซีย บานปลายครั้งใหญ่ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2021 หลังรัสเซียส่งทหารประมาณ 100,000 นาย มายังชายแดนยูเครนโดยใช้ข้ออ้างว่า เพื่อซ้อมรบทางทหาร และช่วงปลายเดือนมีคำสั่งถอนทหารออกไปบางส่วน แต่ยังเหลืออยู่อีกหลายหมื่นนาย ต่อมาในช่วงเดือนพฤศจิกายน รัสเซียนำกำลังทหาร 100,000 นาย พร้อมรถถังและยุทโธปกรณ์ มาประชิดชายแดนยูเครนอีกครั้ง จนหลายฝ่ายกังวลว่าจะเกิดสงครามขึ้นมาจริง ๆ (พีพีทีวีออนไลน์, 2565)

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 การเปิดฉากทำสงครามระหว่างทั้งสองประเทศเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นับได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่หลายประเทศทั่วโลกได้รับผลกระทบไม่มากนักน้อย ผลกระทบที่ว่ามีใช้ผลกระทบด้านสงคราม เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1-2 หรือสงครามเย็น เช่นในอดีต หากแต่เป็นผลกระทบด้านห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศชะลอตัว บางประเทศในทวีปยุโรป เศรษฐกิจภายในชะงักงัน ต้องรีบฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน ทำให้ภาพรวมเศรษฐกิจโลกยังไม่ฟื้นตัวเท่าที่ควร ความร้ายแรงจากสงครามในครั้งนี้ นักวิชาการหลายสำนักได้ออกมาแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน อาทิเช่น

Lévesque and Chapman (2022) นักประวัติศาสตร์สงครามและศาสตราจารย์กิตติคุณ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้ให้สัมภาษณ์ในวารสาร The Conversation UK กล่าวว่า สถานการณ์การสู้รบระหว่างทั้งสองฝ่ายยังคงยืดเยื้อต่อไป แนวโน้มที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยอมแพ้เป็นเรื่องที่ยังไม่น่าจะเป็นไปได้ เมื่อวิเคราะห์จากสงครามหลายครั้งในอดีต บางทีปัจจัยที่จะทำให้ความขัดแย้งถึงคราวยุติ หรือคู่ขัดแย้งจะยอมหันหน้ามาเจรจากัน อาจมาจากแรงกดดันภายนอก เช่น นาโตยื่นมือเข้าไปแทรกแซงด้วยปฏิบัติการทางอากาศ แต่นั่นอาจจะสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจระยะยาวที่ยังไม่เห็นว่าฟื้นตัวขึ้นได้อย่างไร ยุโรปจะต้องเผชิญความยากลำบากด้านพลังงานต่อไป เกิดวิกฤตด้านอาหาร ความอดอยาก ซึ่งเลวร้ายมากกว่าสงครามที่กำลังดำเนินอยู่ขณะนี้

Morris (2022) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสถานการณ์ทั่วโลก มหาวิทยาลัยออร์ฮุส ในเดนมาร์ก กล่าวว่า หากเปรียบเทียบระหว่างสงครามรัสเซีย-ยูเครน กับสงครามระหว่างอิรัก-อิหร่าน ในช่วงทศวรรษที่ 1980 ครั้งนั้น ซาตัตะวันตกเข้ามามีบทบาทในสมรภูมิเช่นเดียวกัน สิ่งที่เหมือนกันระหว่างสงครามทั้งสองครั้งนี้ คือ “มีสงครามตัวแทนเกิดขึ้นทับซ้อนอยู่” สหรัฐฯ และซาตัตะวันตกได้เข้าไปช่วยเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตัวเองใน

ประเทศคู่สงคราม ทั้งนี้เพราะสงครามไม่ว่าเกิดขึ้นที่ใด ย่อมส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานทั้งระบบ สงครามรัสเซีย-ยูเครน จึงกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของยุโรปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

Slantchev (2022) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเจรจาสงครามและยุติความขัดแย้ง มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานดิเอโก กล่าวว่า “เมื่อชาติตะวันตกตัดสินใจแล้วว่ายูเครนมีความสำคัญ ก็จะทำให้การสนับสนุนต่อไปจนถึงที่สุด ซึ่งนั่นหมายความว่า ชาวยูเครนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าพวกเขาจะหยุดความขัดแย้งครั้งนี้ลงเมื่อไหร่” แต่การกระทำดังกล่าวไม่ได้เป็นผลดีต่อประเทศใดเลย ไม่ว่าจะเป็นประเทศผู้สนับสนุน หรือประเทศคู่สงคราม เพราะผลกระทบด้านเศรษฐกิจจะฉุดรั้งให้ทุกประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องตกอยู่ในวังวนของการทำสงคราม การเรียกร้องอธิปไตยไม่สิ้นสุด และอย่าลืมนักรัสเซียเป็นมหาอำนาจด้านพลังงานของโลก เศรษฐกิจภายในของรัสเซียชะงักเพียงร้อยละ 2 แต่กลับส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของยุโรปมากกว่าร้อยละ 20

หลากหลายทัศนะของนักวิชาการ ล้วนมีมุมมองต่อสถานการณ์สงครามที่แสดงถึงความยืดเยื้อ ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก สภาวะสงครามตัวแทน ซึ่งเป็นสถานการณ์การเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นระดับรัฐบาลหรือภาคประชาชน จำเป็นต้องต้องเรียนรู้ เตรียมรับมือ เพราะมิใช่เพียงสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสถานการณ์การเมืองโลกอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะคล้ายคลึงกัน การรู้เท่าทันจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับรัฐบาลไทยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้เหมาะสม ขณะที่ภาคประชาชนสามารถรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจได้อย่างรู้เท่าทัน โดยในบทความวิชาการนี้ จะกล่าวถึงปมความขัดแย้งหรือฉนวนเหตุของการเกิดสงครามผลกระทบต่อสังคมระหว่างประเทศในระบบการเมืองแบบหลายขั้วอำนาจ ความท้าทายของรัฐบาลไทยในการดำเนินนโยบายสมดุลในเวทีระหว่างประเทศ ศักยภาพของผู้นำประเทศไทยภายใต้การดำเนินนโยบายสมดุลภายในประเทศและภูมิภาคอาเซียน และแนวโน้มทิศทางการทูตของไทยภายใต้สถานการณ์การเมืองโลกยุคดิจิทัล ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ปมความขัดแย้งรัสเซีย-ยูเครน

สิ่งแรกที่เราควรเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ คือ ความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ประเทศหนึ่งประเทศใดที่มีความโดดเด่น โดยความโดดเด่นนี้ต้องสามารถเป็นจุดแข็งเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ เช่น ประเทศไทย มีภูมิศาสตร์ติดชายฝั่งทะเล 2 ด้าน ทั้งฝั่งอ่าวไทย ฝั่งอันดามันและช่องแคบมะละกา จึงเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก สามารถสร้างท่าเรือน้ำลึก เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อการขนส่งทางเรือนานาชาติ (คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ทางทะเล, 2563, น. 33) กลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่แห้งแล้ง แต่กลับมีทรัพยากรด้านพลังงานปิโตรเลียมมหาศาล ปัจจุบันหลายประเทศในตะวันออกกลาง ได้แก่ คูเวต อิหร่าน อิรัก กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

บาห์เรน และประเทศสมาชิกกลุ่มโอเปก หรือประเทศผู้ส่งออกน้ำมันรายใหญ่ของโลกทั้งหมด ต่างก็ใช้ช่องแคบฮอร์มุซเป็นเส้นทางหลักเพื่อส่งออกน้ำมันดิบไปยังตลาดโลก หรือประมาณ 21 ล้านบาร์เรลต่อวัน หรือคิดเป็นประมาณ 21 % ของการซื้อขายน้ำมันทั่วโลก (นรินทร์รัตน์ พรหมพิทักษ์, 2563) หรืออีกกรณีหนึ่ง คือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศหนึ่งมีความสำคัญต่อผลประโยชน์แห่งชาติของอีกประเทศหนึ่ง เช่น ในกรณีของยูเครน ด้วยภูมิศาสตร์ของประเทศที่เชื่อมต่อกับทวีปยุโรปผ่านประเทศโปแลนด์ ทำให้ยูเครนมีความสำคัญต่อรัสเซียทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง กล่าวคือ

ด้านเศรษฐกิจ ยูเครนตั้งอยู่ทางตะวันออกของทวีปยุโรป ชายแดนด้านตะวันออกติดรัสเซีย ในขณะที่ด้านตะวันตกติดกับประเทศในสหภาพยุโรป เช่น โปแลนด์ ฮังการี และโรมาเนีย ส่วนทางตอนใต้เป็นชายฝั่งทะเลดำ และทะเลอาซอฟ ด้วยทำเลที่ตั้งที่ยูเครนมีท่าเลอยู่ตรงกลางระหว่างรัสเซียกับทวีปยุโรป จึงเปรียบเสมือนรัฐกันชนและยังเป็นที่ตั้งของท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียเข้าสู่ทวีปยุโรป ถึงแม้ว่าปัจจุบันท่อส่งก๊าซที่ผ่านจากยูเครนจะลดความสำคัญลง เนื่องจากมีท่อส่งก๊าซแห่งใหม่ทางตอนเหนือ นอกจากนี้การที่ยูเครนมีชายฝั่งทะเลยาว 2,700 กิโลเมตร ทำให้ยูเครนมีความสำคัญอย่างมาก คือ เป็นทางออกสู่ทะเลที่สำคัญของรัสเซียสำหรับการขนส่งสินค้าไปยังภูมิภาคต่าง ๆ (Kinzer, 2022)

ด้านการเมือง ยูเครนมีทำเลที่ตั้งเป็นรัฐกันชนของรัสเซียต่อยุโรปและพันธมิตรของยุโรป ซึ่งการที่รัสเซียออกมาวิจารณ์ว่า “การขยายตัวของนาโต้เป็นภัยคุกคามต่อรัสเซีย เช่นเดียวกัน การป้องกันพื้นที่ให้มีทหารนาโต้มาตั้งกองกำลังในบริเวณหลังบ้าน คือ การป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงของประเทศ จึงห้ามมิให้ยูเครนเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหาร และนาโต้ไม่ควรพยายามสร้างเงื่อนไขให้ยูเครนเข้าร่วมทุกกรณี” (Anieri, 2015) สอดคล้องกับคำประกาศของประธานาธิบดีปูติน ในยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศฉบับใหม่ที่ระบุว่า สหรัฐอเมริกา เป็น “แหล่งที่มาหลักของภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัสเซีย” (Permanent Mission of the Russian Federation to the European Union, 2023)

ฉะนั้น ปมความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนจนนำไปสู่สงครามยืดเยื้อตั้งแต่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 เป็นต้นมา กล่าวได้ว่า เพราะยูเครนเป็นประเทศที่มีความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ต่อรัสเซีย จากการกำหนดนโยบายต่างประเทศของยูเครน ที่ออกห่างรัสเซียของประธานาธิบดีโวโลดิมีร์ เซเลนสกี ทั้งยังเอนเอียงไปทางมหาอำนาจตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา รวมถึงการแสดงออกถึงความต้องการเข้าร่วมนาโต้ เพื่อต่อต้านอำนาจของรัสเซีย ทำให้รัสเซียต้องแสดงอำนาจเหนือยูเครน เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคงปลอดภัย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของชาติ ผ่านภูมิรัฐศาสตร์จากยูเครนสู่มหาอำนาจตะวันตก

ผลกระทบต่อสังคมระหว่างประเทศในระบบการเมืองแบบหลายขั้วอำนาจ

การรวมกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ในสังคมโลกระหว่างประเทศ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การสร้างกฎกติกาที่เป็นธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันได้ ตามแต่วัตถุประสงค์ที่แต่ละกลุ่มจะกำหนด

ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ จึงก่อเกิดเป็นระบบการเมืองหลายขั้วอำนาจ อาทิ ขั้วการเมืองที่มีประเทศมหาอำนาจโลกเป็นผู้นำ เช่น สหรัฐอเมริกา รัสเซีย ขั้วการเมืองแบบรวมกลุ่มภายในภูมิภาค เช่น European Union: EU, ASEAN, OPEC, CIS ขั้วการเมืองแบบรวมกลุ่มระหว่างภูมิภาค เช่น United Nations: UN, NATO, BRICs, APEC, ASEM เป็นต้น ซึ่งขั้วอำนาจแต่ละระบบการเมืองจะผันแปรผลประโยชน์แห่งชาติ ตามสถานการณ์โลกที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลให้ยามใดที่สถานการณ์การเมืองโลกเกิดความตึงเครียด ขั้วอำนาจเหล่านี้ จะจับตามองและอาจสร้างขั้วอำนาจใหม่ขึ้นมาได้ตลอดเวลา เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของรัฐตนเองให้ได้มากที่สุด

หากแต่ในสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ครั้งนี้ เสมือนสงครามตัวแทนระลอกใหม่ระหว่างมหาอำนาจโลก คือ สหรัฐอเมริกาและรัสเซียโดยมียูเครนเป็นสมรภูมิประลองกำลังขนาดใหญ่ สิ่งที่น่ากังวล คือ ความยึดเยื้อของสถานการณ์สงคราม เพราะรัสเซียต้องการผนวกดินแดนบริเวณชายแดนยูเครนให้เป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย เพื่อปิดช่องทางการแทรกแซงความมั่นคงทางการทหารโดยสหรัฐอเมริกาในดินแดนยูเครน ขณะเดียวกันการกระทำดังกล่าวของรัสเซีย ถือเป็นการละเมิดอธิปไตยของรัฐอื่นโดยใช้อำลักรุกราน ซึ่งผิดหลักการการอยู่ร่วมกันอย่างสันติตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ นานาประเทศจึงออกมาตอบโต้ ต่อด้านประณาม รวมถึงการคว่ำบาตรการกระทำของรัสเซียที่กระทำต่อยูเครน ฉะนั้น ขั้วอำนาจทั้งหลายในระบบการเมืองโลก จึงผลิตเปลี่ยนการจับกลุ่มขั้วอำนาจใหม่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน เพื่อมิให้เสียเปรียบหรือเพลี่ยงพล้ำในสถานการณ์การเมืองโลก ที่ยังไม่เห็นว่าทั้งรัสเซียและยูเครนจะมีชัยชนะตามเจตนารมณ์เดิมอย่างไร ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะได้อธิบายภาพรวมผลกระทบที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

ด้านการเมือง

1. กลุ่มประเทศสนับสนุนสหรัฐอเมริกา

1.1 สหรัฐอเมริกาและนาโต้ มาตรา 5 ของนาโต้ ระบุว่า “การโจมตีสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่ง ถือเป็นการโจมตีสมาชิกทุกประเทศ” ซึ่งเป็นพันธกรณีที่มิผลผูกพันให้สมาชิกทุกประเทศจะต้องปกป้องซึ่งกันและกัน ทว่ายูเครนไม่ใช่สมาชิกของนาโต้ เสมือนเป็นความย้อนแย้งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา เพราะท่าทีของประธานาธิบดีไบเดน ได้ดำเนินการสั่งการให้ส่งความช่วยเหลือทางการทหารมากกว่า 35,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นับตั้งแต่รัสเซียเปิดปฏิบัติการพิเศษทางทหารในยูเครน เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 เพื่อช่วยให้ยูเครนสามารถต้านทานการรุกรานจากรัสเซีย และในปี ค.ศ. 2023 ได้ประกาศแผนการสนับสนุนทางการทหารให้แก่ยูเครน ผ่านโครงการริเริ่มความช่วยเหลือด้านความมั่นคงยูเครนของกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ เพิ่มอีก 2,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนระบบเรดาร์สอดแนมทางอากาศ จรวดต่อต้านรถถัง และรถบรรทุกน้ำมัน ให้กองกำลังยูเครน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดปฏิบัติการโต้กลับกองทัพรัสเซีย จากการกระทำดังกล่าว จึงเป็นการยั่วยุให้รัสเซียตอบโต้ยูเครนด้วยความรุนแรง

เท่าทวีคูณ ทำให้สงครามยืดเยื้อ ส่งผลต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยจะชะลอตัวอีกยาวนาน โดยเฉพาะปัญหาด้านพลังงานซึ่งเป็นยุทธปัจจัยการผลิตที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดในระบบห่วงโซ่อุปทาน (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2566)

1.2 สหภาพยุโรป เกิดผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ รัฐที่วางตนเป็นกลาง 2 รัฐ คือ ฟินแลนด์และสวีเดน ยอมละทิ้งบรรทัดฐานเดิม ทั้งยังเข้าร่วมเป็นสมาชิกนาโต้ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 2022 เพื่อสนับสนุนการไม่ใช้กำลังทหารแทรกแซงกิจการภายในของยูเครนจากรัสเซีย และเป็นการปกป้องตนเองจากการถูกรุกรานของรัสเซีย ส่งผลให้ประเทศในสหภาพยุโรป ต้องมีมาตรการด้านพลังงานทดแทนอย่างเร่งด่วน เพื่อลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียและยูเครน เพราะผลกระทบด้านพลังงานส่งผลต่อต้นทุนการผลิตทั้งระบบในภาคเศรษฐกิจ และไทยจะได้รับผลกระทบทางตรงจากกรณีส่งสินค้าไปยังภูมิภาคยุโรป ทำให้ต้นทุนของไทยสูงขึ้นอาจจะแข่งขันได้ยากในภูมิภาคดังกล่าว ในทิศทางเดียวกัน ประเทศคู่ค้าสำคัญในภูมิภาคนี้อาจลดการนำเข้าจากไทย เพื่อประหยัดต้นทุนการขนส่งและเพิ่มการอุดหนุนสินค้าในภูมิภาคเดียวกันทดแทน (Liptak, 2022)

1.3 ฝรั่งเศส และเยอรมนี โดยนายตีแยรี มาตู และ นายเกออร์ก ชมิดท์ (2566) เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสและเอกอัครราชทูตเยอรมนีประจำประเทศไทย ได้เขียนบทความพิเศษในวาระครบรอบ 1 ปี การรุกรานยูเครนของรัสเซีย สรุปสาระสำคัญได้ว่า “สงครามยูเครนถูกนำเสนอว่าเป็นปฏิบัติการพิเศษ เพื่อปกป้องประชากรที่พูดภาษารัสเซีย 12 เดือนผ่านมา กองทัพรัสเซียยังคงละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศและยังคงก่ออาชญากรรมสงครามต่อผู้คนที่ตนเองอ้างว่าต้องการปกป้อง ฝรั่งเศสและเยอรมนีรวมถึงประชาคมระหว่างประเทศ จะทำทุกอย่างเพื่อให้รัสเซียรับผิดชอบต่อการกระทำของตน โดยเฉพาะในประเด็นความมั่นคงทางอาหาร ทั้งสองประเทศได้ตอบโต้การกล่าวอ้างของรัสเซียต่อกรณีการคว่ำบาตรจากนานาชาติ เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางอาหารของผู้คนโดยเฉพาะในแอฟริกา 12 เดือนผ่านมา ความจริงที่ปรากฏคือ การคว่ำบาตรไม่ได้เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรและประเทศตะวันตกแต่อย่างใด กลุ่มประเทศตะวันตกเป็นผู้ดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรมเพื่อต่อสู้กับผลกระทบจากสงครามการรุกรานของรัสเซียที่สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อประเทศที่เปราะบางที่สุด โดยเฉพาะในด้านอาหารและพลังงาน ด้วยการสนับสนุนของสหภาพยุโรป ทำให้ยูเครนสามารถส่งออกธัญพืชไปยังทวีปแอฟริกาได้ ในขณะที่รัสเซียก็ยังคงนำประเด็นความมั่นคงทางอาหารมาใช้ประโยชน์เพื่อขู่กรรโชกทางการเมือง และให้ความร่วมมือเพียงเล็กน้อยในการดำเนินการตามข้อริเริ่มว่าด้วยการขนส่งธัญพืชในพื้นที่ทะเลดำ (Black sea grain initiative) ในขณะที่ฝรั่งเศสและเยอรมนีได้เพิ่มเงินบริจาคให้แก่โครงการอาหารโลก (World Food Programme) ทั้งการบริจาคในรูปแบบต่างฝ่ายต่างบริจาคและในรูปแบบทวิภาคี และไทยจะได้รับผลกระทบทางอ้อม คือ ราคาวัตถุดิบบางชนิดที่นำเข้าจากฝรั่งเศส เยอรมัน จะมีต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นจากราคาพลังงานการขนส่ง มิใช่จากกรณีความมั่นคงทางอาหารของประเทศพหุภาคีต่อรัสเซีย

2. กลุ่มประเทศสนับสนุนสหพันธรัฐรัสเซีย

2.1 จีน จากกรณีสงครามครั้งนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนแนบแน่นขึ้น จากการที่รัสเซียต้องพึ่งพาจีนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ท่าทีของจีนก็ไม่ได้สนับสนุนรัสเซียอย่างชัดเจนและเต็มที่ ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ต่อต้านการกระทำของรัสเซียอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน (ไทย พีบีเอส, 2566)

2.2 อินเดีย เป็นชาติที่ดำเนินนโยบายการต่างประเทศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ที่กล่าวชัดเจนว่า “จะยืนยันว่าอะไรที่เป็นการสร้างสรรค์ อินเดียจะเข้าร่วม แต่จะไม่ร่วมมือกับกิจกรรมที่เป็นทางลบหรือเผชิญหน้ากับอีกขั้วอำนาจโดยเฉพาะจีน” ฉะนั้น อินเดียจึงไม่ประณามรัสเซียในการบุกยูเครน ขณะที่การเป็นสมาชิกของกลุ่ม QUAD ที่ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และอินเดีย ที่เราอาจเรียกว่าจตุรมิตร ทำให้อินเดียยังคงได้รับสิทธิประโยชน์ (GSP) ในการส่งสินค้าไปขายยังสหรัฐอเมริกา ได้เท่า ๆ กับที่อินเดีย สามารถซื้อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียในราคาถูกมาใช้พัฒนาประเทศ และส่งขายต่อเอากำไรได้ (สยามรัฐออนไลน์, 2565)

2.3 เกาหลีเหนือ ซีเรีย เบลารุส มาลี นิการา กัว และเอริเทรีย พันมิตรเหนียวแน่นของรัสเซีย จากกรณีการลงมติต่อต้านการรุกรานของรัสเซียต่อยูเครนในการประชุมของสหประชาชาติหลายต่อหลายครั้ง พันมิตรเหล่านี้จะออกเสียงต่อต้านมติของสหประชาชาติทุกครั้ง (United Nations, 2023)

2.4 เวียดนามและลาว จากกรณีการลงมติต่อต้านการรุกรานของรัสเซียต่อยูเครนในการประชุมของสหประชาชาติหลายต่อหลายครั้ง ทั้งสองประเทศตัดสินใจ “งดออกเสียง” ทุกครั้ง เพราะ “เกรงใจรัสเซีย” อันเป็นแนวทางเดียวกับจีนและอินเดียที่งดออกเสียงเช่นกัน (Saha, 2022)

ด้านเศรษฐกิจมหภาค

1. กลุ่มพลังงาน ความตึงเครียดของสถานการณ์ในยูเครนส่งผลกระทบต่อตลาดพลังงานตั้งแต่ช่วงแรก ๆ ของเหตุการณ์ และมีแนวโน้มปรับราคาเพิ่มสูงขึ้นจากมาตรการการคว่ำบาตรรัสเซียหรือการตอบโต้จากรัสเซีย ส่งผลกระทบต่อการผลิตของโลกทำให้ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยูโรโซน เพราะนำเข้าพลังงานจากรัสเซียเป็นหลัก โดยตัวเลขจาก European Union และ OPEC ระบุว่ากลุ่มประเทศยุโรปนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากรัสเซีย 155 พันล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็น 37.5 % ของการบริโภคทั้งหมด และนำเข้าน้ำมันดิบจากรัสเซีย 2.44 ล้านบาร์เรลต่อวัน หรือคิดเป็น 19.6 % ของการบริโภคน้ำมันทั้งหมด วิจัยกรุงศรีใช้แบบจำลองเศรษฐกิจ ประเมินผลกระทบจากการหายไปของปริมาณน้ำมัน พบว่า หากอุปทานน้ำมันโลกหายไป 1 ล้านบาร์เรลต่อวัน (คิดเป็นประมาณ 1 % ของการผลิตโลกทั้งหมด) จะทำให้ราคาน้ำมันดิบสูงขึ้น 7.5 % ในช่วง 1-2 ไตรมาสแรก หลังจากนั้นราคาน้ำมันที่สูงขึ้นทำให้ความต้องการใช้น้ำมันลดลง ในขณะที่ผู้ผลิตน้ำมันมี

แรงจูงใจที่จะเพิ่มกำลังการผลิต ดังนั้น ในระยะยาวราคาน้ำมันจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นประมาณ 4 % (รชฎ เลียงจันทร์, 2565)

2. กลุ่มตลาดเงิน-ตลาดทุน ความเสี่ยงในตลาดการเงินพุ่งสูงขึ้น ซึ่งวัดจาก CBOE Volatility Index (VIX) โดยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2020 ระดับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจากระดับ 15 เป็นระดับ 36 ซึ่งใกล้เคียงกับช่วงที่เกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียในปี ค.ศ. 1990 ทำให้นักลงทุนเทขายสินทรัพย์เสี่ยงเพื่อลดการขาดทุน และปรับเงินลงทุนมายังสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำมากขึ้น ซึ่ง บลจ.ยูโอบี ได้แสดงความคิดเห็นว่า “หากสงครามยืดเยื้อ เพราะนาโด้ อาจจะเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการเผชิญหน้าทางการทหาร และรัสเซียตอบโต้โดยการลดการส่งออกพลังงานหรือมีการแทรกแซงจะทำให้ราคาพลังงานพุ่งสูงขึ้นจากระดับที่สูงอยู่แล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อตลาดเงิน - ตลาดทุน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว” (จารุวรรณ เอี่ยมยิ่งพานิช, 2565)

3. กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก-นิกเกิล-อะลูมิเนียม ปัญหาความยืดเยื้อจากสงครามและการคว่ำบาตรรัสเซีย ทำให้อุตสาหกรรมเหล็กโลกได้รับผลกระทบทั้งในด้านราคาและปริมาณการส่งออก เนื่องจากในปี ค.ศ. 2022 รัสเซียและยูเครนมีกำลังการผลิตรวมกันสูงถึง 58 ล้านตันต่อปี ในด้านราคาเหล็กปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากทั้งสองประเทศลดปริมาณการส่งออก ทำให้ราคาเหล็ก เช่น ในตลาดยุโรป ปรับตัวสูงขึ้น จาก 843 เป็น 1,100 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) นอกจากนี้ รัสเซียเป็นผู้ส่งออก นิกเกิลชนิดที่ใช้ผลิตเหล็ก บรรจุภัณฑ์จากกระป๋อง และแบตเตอรี่สำหรับรถยนต์ไฟฟ้า รัสเซียซึ่งมีกำลังการผลิตอะลูมิเนียมและนิกเกิล คิดเป็น 6 % ของตลาดโลก ราคา นิกเกิล ค.ศ. 2022 ปรับตัวสูงขึ้นจาก 25,020 เป็น 25,170 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน และในปี ค.ศ. 2023 อาจเพิ่มสูงขึ้นเป็น 28,185 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน (อินเวสติง, 2565) ขณะที่ราคาอะลูมิเนียม ค.ศ. 2022 ราคา 2,595 ดอลลาร์ต่อตัน ปรับตัวสูงขึ้นเฉลี่ย 3,125 ดอลลาร์ต่อตัน ในปี ค.ศ. 2023 (การเงินธนาคาร, 2566)

4. กลุ่มภาคการเกษตร (แม่ปุ๋ย) รัสเซียเป็นผู้ส่งออกปุ๋ยเกือบ 1 ใน 5 ของโลก ในปี ค.ศ. 2021 มีสัดส่วนการส่งออกธาตุอาหาร 3 ชนิด คือ ไนโตรเจน, ฟอสเฟส, โพแทช จากมาตรการคว่ำบาตรทำให้รัสเซียหยุดผลิตและงดการส่งออกทันที ภาวะดังกล่าวทำให้ประเทศที่มีอุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่ เช่น บราซิล สหรัฐอเมริกา และแอฟริกาใต้ อินเดีย จะประสบปัญหาหาปุ๋ยที่จำเป็นต่อการเพาะปลูกมาใช้ในภาคการเกษตรของประเทศตนเอง และทำให้สินค้าทางการเกษตรอื่น ๆ จะยังมีราคาสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรไม่สามารถแบกรับภาระราคาต้นทุนและอาจลดการเพาะปลูกเพื่อให้อายุทุนมากที่สุด (นรินทร์ ทุนไพบูลย์, 2566)

5. กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร (ข้าวสาลี) ผลกระทบจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน ทำให้พื้นที่การผลิตข้าวสาลีเสียหาย ไม่สามารถเพาะปลูกและส่งออกได้ ซึ่งทั้งสองประเทศมีมูลค่าการส่งออกข้าวสาลีรวมกัน ประมาณ 25 - 30 % ของมูลค่าการค้าข้าวสาลีทั่วโลก ทั้งนี้ นับแต่เกิดสงครามราคาข้าวสาลีปรับจาก 800 ดอลลาร์เป็น 1,240 ดอลลาร์ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ราคาอาหารทั่วโลกปรับตัวสูงขึ้น เกิดวิกฤตการณ์ขาดแคลนอาหารในบางประเทศ (โพสต์ทูเดย์, 2565)

ด้านเศรษฐกิจจุลภาคและด้านสังคมต่อประเทศไทย

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจุลภาค ความผันผวนด้านพลังงานโลก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคในระดับจุลภาคของไทยได้รับผลกระทบ อาทิ การส่งออกสินค้าไปยังภูมิภาคยุโรป โดยประเทศไทยมีส่วนการส่งออกไปรัสเซียเพียง 0.4 % แต่ส่งออกไปสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรรวมกันมากถึง 10.4 % ในขณะที่ ภาคการท่องเที่ยว ในปี ค.ศ. 2021 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไทย 554,078 คน ในจำนวนนี้ 58.7 % เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากยุโรป โดย 12.3 % มาจากรัสเซีย ซึ่งนักท่องเที่ยวจากเอเชียตะวันออกและอาเซียนที่เคยเป็นตลาดหลักของไทยมาท่องเที่ยวเพียง 12 % จากผลกระทบด้านราคาพลังงาน ส่งผลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว และโลจิสติกส์การขนส่งทั้งระบบ จะเห็นว่า หากวิกฤติในยูเครนลุกลามกลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจในยุโรปก็อาจจะกระทบต่อการส่งออกและการท่องเที่ยวของไทยได้ (ธนาคารกสิกรไทย, 2565)

2. ผลกระทบด้านสังคม แนวโน้มความยืดเยื้อจากสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน กำลังดำเนินไปเรื่อย ๆ ทั้งรัสเซียและยูเครนมิใช่ประเทศคู่ทวีภาคีที่มีความสำคัญต่อไทยมากนัก การปรับตัวเพื่อรับมือด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ ปัจจัยที่สำคัญ คือ การจัดตั้งรัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้ง ในขณะที่ปัจจัยภายนอกประเทศ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมากนัก อาจจะมีความเสี่ยง หากนาโต้ประกาศเข้าร่วมกับยูเครนเพื่อทำสงครามต่อต้านรัสเซีย ทั้งนี้ ผลกระทบด้านสังคมที่สำคัญ คือ 1) ความพร้อมเชิงนโยบายของภาครัฐ เพื่อรับมือความผันผวนด้านราคาพลังงานในตลาดโลก ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศไทยทั้งระบบ 2) ความพร้อมในระดับพฤติกรรมของประชาชน เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงด้านราคาที่สูงขึ้นของสินค้าอุปโภคบริโภค (Neuman & Hurt, 2023)

ความท้าทายของรัฐบาลไทยสู่ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายสมดุลในเวทีระหว่างประเทศ

สถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ยังคงดำเนินต่อไปและยังไม่มีท่าทีว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ขณะที่ผลกระทบต่อประชาคมโลกในด้านเศรษฐกิจนับเป็นความท้าทายของหลาย ๆ รัฐบาลทั่วโลก จะต้องบริหารประเทศท่ามกลางสถานการณ์ไม่แน่นอน เพราะนั่นหมายถึงผลประโยชน์แห่งชาติด้านความอยู่รอดของรัฐและความกินดีอยู่ดีของประชาชนภายในประเทศเป็นเดิมพัน ขณะที่หลายประเทศกำลังเผชิญวิกฤตการณ์การบริหารประเทศ ทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ อันสืบเนื่องจากสงครามที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนี้ ประเทศไทยก็กำลังเผชิญวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายในประเทศเช่นเดียวกันนับตั้งแต่มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) ให้ถือวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) เป็นวันยุบสภา ซึ่งกำหนดให้ กกต. ต้องออกประกาศกำหนดวันเลือกตั้งและวันรับสมัคร ส.ส. ภายในวันที่ 25 มีนาคม เป็นอย่างช้า และได้มีการกำหนดให้วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) เป็นวันเลือกตั้ง (พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร, 2566) ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสออกมาใช้สิทธิ

เลือกตั้งอีกครั้ง หลังจากที่เกิดสถานการณ์การเลือกตั้งเพื่อสืบทอดอำนาจมาแล้วก่อนหน้านี้ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่การเลือกตั้งอันเป็นการคืนอำนาจให้แก่ประชาชนตามหลักการของประชาธิปไตย และไม่ว่าพรรคใดจะเข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ ล้วนต้องเผชิญกับสถานการณ์คุกรุ่นในเวทีระหว่างประเทศจากสงครามรัสเซีย-ยูเครนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัจจัยท้าทายศักยภาพความสามารถการบริหารประเทศของรัฐบาลใหม่ด้านเศรษฐกิจ คือ สิ่งที่ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่ารอคอย ซึ่งหมายถึงความสามารถในด้านการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อสถานการณ์สงครามฯ เพื่อให้ประเทศไทยอยู่ในเวทีโลกอย่างสมเกียรติภูมิ ทั้งยังได้ประโยชน์ในทุกด้านอย่างเท่าเทียมจากทุกขั้วอำนาจทั้งพหุภาคีและทวิภาคี

การดำเนินบทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศหลังจากนี้ รัฐบาลไทยในอนาคตจะต้องมองทิศทางกระแสลมสอดคล้องกับความเป็นจริง การที่ไทยมีจุดยืนที่ชัดเจน คือ ยุทธศาสตร์การนำพาประเทศไทยให้รอดพ้นจากการถูกดึงเข้าสู่ขั้วอำนาจที่ต้องการโค่นรัสเซีย คำถามคือ จุดยืนที่ชัดเจน คือ อะไร? ในสถานการณ์เช่นนี้ ความชัดเจน คือ ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุล (Balance foreign policy) ซึ่งการดำเนินนโยบายแบบสมดุลนี้ หมายรวมถึง การใช้เครื่องมือทางการทูตอย่างสร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้งกับประเทศคู่สงคราม (กรณีนี้หมายถึงรัสเซียและยูเครน) รวมถึง ขั้วอำนาจทั้งหลายที่สนับสนุนประเทศคู่สงครามอย่างเปิดเผย ทั้งยังไม่สนับสนุนการรุกรานอธิปไตยของประเทศอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจากกรณีสงครามรัสเซีย-ยูเครน ซึ่งเริ่มปะทุตั้งแต่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 รัฐบาลไทยในขณะนั้นมีได้หนึ่งนอใจ ได้ดำเนินยุทธศาสตร์นโยบายสมดุล ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพึ่งพาตนเอง กล่าวคือ รัฐบาลไทยได้ประสานกับสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอร์ซอ ประเทศโปแลนด์ เพื่อให้ความช่วยเหลือคนไทยในยูเครน โดยออกประกาศ เรื่องการดูแลคนไทยในยูเครนในสถานการณ์ฉุกเฉิน ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 กล่าวว่า ขณะนี้ได้เร่งประเมินสถานการณ์และดำเนินการที่เหมาะสมในการดูแลความปลอดภัยของคนไทยในยูเครน จำนวน 253 คน ร่วมกับนายจ้างในเมืองต่าง ๆ โดยตรง โดยมีการตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือคนไทยในยูเครน ณ เมืองลวิฟ” เพื่อเป็นที่พักชั่วคราวของคนไทยจากพื้นที่เสี่ยงภัย และเป็นศูนย์ประสานงานกับฝ่ายยูเครนในการช่วยเหลือคนไทย สำหรับเดินทางกลับประเทศโดยเครื่องบินหรือกลับที่อยู่อาศัย ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความปลอดภัย ณ ขณะนั้น (รัฐบาลไทย, 2565)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษยธรรม กล่าวคือ รัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมให้แก่ยูเครน โดยมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผ่านสภาอากาศโปแลนด์ไปยังสภาอากาศยูเครนแล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ได้แก่

1. เดือนเมษายน ค.ศ. 2022 รัฐบาลไทยได้บริจาคสิ่งของ อาทิ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กเล็ก ผลิตภัณฑ์ด้านสุขอนามัย เวชภัณฑ์ และเครื่องปฐมพยาบาล ในวงเงิน 2 ล้านบาท

2. เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2022 รัฐบาลไทยร่วมกับเอกชนไทยในโปแลนด์บริจาคเงินรวม 1.4 ล้านบาท เพื่อนำไปจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อส่งต่อให้สภาภาษาดยูเครนนำไปใช้ประโยชน์

3. เดือนมกราคม ค.ศ. 2023 กระทรวงการต่างประเทศได้มอบหมายให้นายรัฐพงศ์ สุวรรณภักดี อุปทูตรักษาการแทนเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอร์ซอ และ Ms. Katarzyna Mikolajczyk ผู้อำนวยการใหญ่สภาภาษาโปแลนด์ ร่วมลงนามในความตกลงการบริจาคเงิน จำนวน 5 ล้านบาท ในนามรัฐบาลไทยผ่านสภาภาษาโปแลนด์เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ยูเครน ณ สำนักงานใหญ่สภาภาษาโปแลนด์ กรุงวอร์ซอ ทั้งนี้ สภาภาษาโปแลนด์จะนำเงินช่วยเหลือดังกล่าวไปจัดซื้อเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (Power Generators) เพื่อส่งมอบให้สภาภาษาดยูเครน นำไปติดตั้งให้ประชาชนกรุงเคียฟได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากขณะนี้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าเป็นสิ่งของบรรเทาทุกข์ที่เป็นอย่างมากในยูเครน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565ก)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเคารพหลักอธิปไตย กล่าวคือ รัฐบาลไทยแถลงการณ์แสดงท่าทีในทุกเวที สนับสนุนให้มีการเจรจาเพื่อหาข้อยุติสงครามโดยสันติวิธี โดยใช้กลไกขององค์กรสหประชาชาติหรือกลไกที่ยอมรับร่วมกันเป็นทางออก ไม่สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และไม่สนับสนุนการใช้กำลังทางทหารแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น (สุทธิชัย หยุ่น, 2566)

ฉะนั้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุลของไทย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ การจัดการแก้ไขปัญหา สืบเนื่องจากสงครามที่ส่งผลกระทบต่อคนไทยในประเทศคู่สงคราม นับเป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญ ในลำดับถัดมา คือ การให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมทุกรูปแบบ และการวางตนเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ยังคงยึดถือหลักการไม่รุกรานอธิปไตยรวมถึงไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่น เพื่อดำรงตนไม่เป็นปฏิปักษ์กับชั่วอำนาจใดทั้งสิ้น เพราะไทยเป็นประเทศเล็กที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติด้านความความอยู่รอดของรัฐเป็นสำคัญ

ศักยภาพของผู้นำประเทศไทยภายใต้การดำเนินนโยบายสมดุลภายในประเทศและภูมิภาคอาเซียน

จากการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุลของไทย กรณีสงครามรัสเซีย-ยูเครน ไม่เพียงแต่ในเวทีระหว่างประเทศที่ไทยต้องยืนหยัดเพื่อรักษาสันติภาพและผลประโยชน์แห่งชาติด้านความอยู่รอดของรัฐและความกินดีอยู่ดีของประชาชน หากแต่ในการทูตภายในภูมิภาคไทยเองยังต้องดำเนินนโยบายสมดุลจากภายในประเทศสู่ภูมิภาคอาเซียนเช่นเดียวกัน ทั้งนี้พิจารณาได้จาก รัฐมนตรีต่างประเทศไทยประจำอาเซียน ได้มีถ้อยแถลงการณ์ต่อสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ว่า “ขอให้ทุกฝ่ายใช้การหารือในทุกช่องทาง เพื่อแสวงหาการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ” (สำนักงานเลขาธิการความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง จีน, 2565) นอกจากนี้ ท่าทีล่าสุด

ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่แสดงออกต่อกรณีครบรอบ 1 ปี สงครามรัสเซีย-ยูเครน ได้มีการลงนามใน การประชุมฉุกเฉินสมัยพิเศษ ครั้งที่ 11 ณ สำนักงานใหญ่ของสหประชาชาติในนครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2023 สมาชิกสหประชาชาติลงมติอีกครั้งเพื่อเรียกร้องให้รัสเซียถอนตัวออกจากยูเครน เสียงที่เห็นด้วยคือ 141 ต่อเสียงค้าน 7 เสียงที่ “งดออกเสียง” อยู่ที่ 32 ชาติ โดยรัฐบาลไทยตัดสินใจลงคะแนนสนับสนุนข้อมตินี้ ซึ่งลงมติทางเดียวกับประเทศอาเซียนอีก 7 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน สิงคโปร์ กัมพูชาและเมียนมา

ในการประชุมฉุกเฉินสมัยพิเศษ ครั้งที่ 11 นายสุรียา จินดาวงษ์ เอกอัครราชทูตและผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ได้กล่าวคำอธิบายถึงเหตุผลในการลงคะแนนของไทยครั้งนี้มีความสำคัญ 8 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ประเทศไทยยืนหยัดแน่วแน่ต่อกฎบัตรสหประชาชาติ ทั้งในตัวอักษรและในจิตวิญญาณ รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศ ว่าเป็นสิ่งที่ต้องยึดมั่นในหลักปฏิบัติอันเป็นมาตรฐานของนานาชาติอารยประเทศ

ประการที่ 2 ประเทศไทยยึดมั่นในสิทธิของประชาชนต่อการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันเป็นสากลและไม่อาจต่อรองได้ ข้อพิจารณาในมนุษยธรรมจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือการเลือกปฏิบัติ

ประการที่ 3 ประเทศไทยขอเรียกร้องให้สหประชาชาติดำเนินความพยายามในเรื่องการทูตเชิงป้องกันอย่างเต็มที่และทำให้ดีที่สุด เพื่อปกป้องพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนทั่วโลก และไม่ปล่อยให้อันเป็นส่วนหนึ่งของละครเกี่ยวกับศีลธรรมที่เปลี่ยนสถานการณ์อันซับซ้อนอย่างยิ่ง ให้กลายเป็นเพียงเรื่องของความดีและความชั่ว ตามด้วยการขึ้นนิ้วและการประณาม

ประการที่ 4 ประเทศไทยขอให้ทุกประเทศใช้ความพยายามอย่างถึงที่สุด เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการเจรจาพูดคุยเพื่อยุติข้อพิพาท เพราะเมื่อมันปะทุขึ้นแล้ว เราจะต้องไม่เติมน้ำมันเข้าไปในกองไฟ ความพยายามทั้งหมดของสหประชาชาติควรมุ่งเน้นไปที่ “การไม่กระทำให้เกิดอันตราย” ดังคำปฏิญาณของฮิปปોકเรติส

ประการที่ 5 ประเทศไทยได้กล่าวว่า ในวันครบรอบ 1 ปีของสงครามยูเครน เราเรียกร้องให้ชาติสมาชิกขององค์กรอันทรงเกียรตินี้ทำสิ่งที่ถูกต้องต่อโลกโดยรวม และเพื่อคนกว่า 8 พันล้านคน ที่เป็นเพียงผู้ไม่มีส่วนรับรู้ต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้น แต่ต้องแบกรับผลกระทบจากสงครามในหนทางที่ต่างกันไป เพื่อให้กระบวนการสันติภาพได้เริ่มต้น เราต้องพยายามที่จะเข้าใจถึงต้นตอของความขัดแย้ง บนพื้นฐานของความเป็นจริงและไม่มองอย่างคับแคบ และหลีกเลี่ยงความคิดเห็นเพียงในเชิงอำนาจและศีลธรรม โลกนี้กว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์เพียงพอสำหรับประเทศที่มีอุดมการณ์และรูปแบบการเมืองการปกครองที่หลากหลายจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ถ้าเราเรียนรู้ที่จะเคารพความแตกต่างและสถานภาพในการดำรงอยู่

ประการที่ 6 ประเทศไทยไม่สนับสนุนให้มีอาวุธเพิ่มขึ้นจะทำให้การต่อสู้ยิ่งรุนแรงขึ้น ยิ่งการต่อสู้ยืดเยื้อ ผู้คนก็ทุกข์ทรมานมากขึ้นเท่านั้น การคว่ำบาตรที่เพิ่มขึ้นก็จะยิ่งทำให้ความ

เจ็บปวดของผู้คนรุนแรงขึ้น และมันไม่เคยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง การประณามก็ได้ส่งผลในการสร้างน้ำหนักเชิงบวกต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการปฏิบัติ

ประการที่ 7 ประเทศไทยเรียกร้องให้ทุกฝ่ายยกระดับความพยายามทางการทูต เพื่อให้เกิดการเจรจาที่จะนำไปสู่ทางออกสำหรับความขัดแย้งในยูเครน สงครามในยูเครนเป็นความท้าทายที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และยังเป็นอันตรายอย่างที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อภูมิรัฐศาสตร์ การเงินการคลัง เศรษฐกิจ ความมั่นคง และต่อสมดุลของโลกในภาพรวม

ประการที่ 8 ประเทศไทยได้กล่าวว่า การทูต คือ การต่อยอดให้สงครามยืดเยื้อต่อไป ในอีกรูปแบบหนึ่ง สงครามไม่อาจยุติลงได้ด้วยการส่งมอบอาวุธที่ร้ายแรงยิ่งกว่า มันจะไม่ยุติลง เว้นแต่จะเป็นการทำลายล้างและการล้มตายของผู้คนทั้งหมด ซึ่งเป็นเพียงจุดประสงค์และตัวเลือกเดียวเท่านั้นที่มีอยู่ สงครามสามารถยุติลงได้จากการหาข้อตกลงและการเจรจาด้วยการยึดแนวทางที่ทำให้เกิดผลขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงแค่แนวคิดในเชิงอุดมคติ และไม่ใช่แนวคิดที่ว่าผู้ชนะจะต้องได้ทุกอย่าง (มติชนออนไลน์, 2566)

ถ้อยแถลงทั้ง 8 ประการข้างต้น แสดงให้เห็นถึงจุดยืนของไทยตามแนวทางนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุล ซึ่งสะท้อนให้เห็นศักยภาพของประเทศไทยในขณะปี ค.ศ. 2022-2023 ก่อนที่จะมีรัฐบาลจากการเลือกตั้ง การดำเนินนโยบายอย่างสมดุลแตกต่างจากการดำเนินนโยบายไม่ถ่วง ซึ่งบ่อยครั้งที่ผู้นำไทยเลือกใช้ในสถานการณ์ที่ล่อแหลมจึงจำเป็นต้องพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสทางรอดสำหรับไทย ถึงแม้ว่าเวทีอาเซียนจะเป็นการทูตภายในภูมิภาค แต่การที่หลายประเทศในอาเซียนออกเสียงสนับสนุนมติข้างมากในการสนับสนุนยูเครน ย่อมแสดงให้เห็นว่ากลุ่มประเทศที่ออกเสียงสนับสนุนยูเครนในอาเซียนย่อมมองการดำเนินนโยบายอย่างสมดุลในทิศทางเดียวกัน คือ สนับสนุนการไม่รุกรานอธิปไตยประเทศอื่น ด้วยการสนับสนุนให้รัสเซียถอนทหารออกจากยูเครน อันจะนำไปสู่การแสวงหาหนทางในการเจรจาอย่างสันติวิธี ซึ่งเป็นสันติภาพที่หลายฝ่ายเฝ้ารอคอย เพื่อลดความตึงเครียดจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศขณะนี้ให้ลดน้อยลง ซึ่งเป็นบทบาทการทูตของไทยในทุกเวทีที่สามารถทำได้ดีในขณะนี้

แนวโน้มทิศทางการทูตของไทยภายใต้สถานการณ์การเมืองโลกยุคดิจิทัล

กระทรวงการต่างประเทศ (2565ข) มีนโยบายการต่างประเทศว่าด้วย “คำแถลงการณ์ของคณะรัฐมนตรี ข้อ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก สมัยของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี” ได้กล่าวถึงการสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ข้อแรก คือ การสร้างบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในภูมิภาคและสังคมระหว่างประเทศ โดยการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ อย่างสมดุล และมีเสถียรภาพบนพื้นฐานของหลักการการไว้เนื้อเชื่อใจกัน การเคารพซึ่งกันและกัน และการสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน เน้นย้ำความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริม

บทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในประชาคมโลก รวมทั้งมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ

ข้อสอง คือ การเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะภายใต้การเป็นประธานอาเซียนของไทย ผลักดันให้เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่ทวิภาคี เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวคิด “ร่วมมือ ร่วมใจ ก้าวไกล ยั่งยืน” และเป็นแกนกลางของอาเซียนในการสนับสนุนให้เกิดสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนในภูมิภาค

ข้อสาม คือ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแสวงหาโอกาสทางการค้า การลงทุน องค์ความรู้และนวัตกรรมกับประเทศที่มีศักยภาพในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก อาทิ ยุโรป ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ ฯลฯ สนับสนุนการขยายธุรกิจในสาขาที่ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพ ส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมของไทยด้วยการส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างการรับรู้ที่กว้างขวางมากขึ้นในเวทีโลก

ข้อสี่ คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคง เพื่อรับมือกับภัยความมั่นคงในรูปแบบใหม่ อาทิ ความมั่นคงทางไซเบอร์ การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ ความมั่นคงปลอดภัยทางทะเล การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ และปัญหาข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยและความมั่นคงของมนุษย์

ข้อห้า คือ การขับเคลื่อนงานการทูตเชิงรุกเพื่อประชาชน เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ ส่งเสริมบทบาทของชุมชนไทยในการร่วมเชิดชูผลประโยชน์ของไทยในต่างประเทศ

จากเอกสารรายงานของกระทรวงการต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงจุดยืนของประเทศไทยในการดำเนินต่างประเทศแบบสมดุล เพื่อรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของไทยต่อประเทศอื่น ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งการดำเนินนโยบายแบบสมดุลนี้จะกลายเป็นทิศทางการทูตของไทยในเวทีระหว่างประเทศทุกระดับ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเล็กที่ต้องพึ่งพาและพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี จึงไม่อาจดำเนินนโยบายแบบโดดเดี่ยวได้ การทูตของรัฐบาลไทยจึงต้องระมัดระวังในการลงมติเห็นชอบหรือไม่ชอบ ตลอดจนการแสดงจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจนต่อประชาคมโลกในเวทีของสหประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลไทยต้องยึดมั่นในการแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง กับบรรดาประเทศมหาอำนาจ เพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักการไม่รุกรานอธิปไตยสร้างการมีอิทธิพลเหนือดินแดนอื่น ผ่านการแทรกแซงกิจการภายในหรือการคว่ำบาตรทุกรณี

อีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมระหว่างประเทศยุคดิจิทัล คือ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของมหาอำนาจโลกผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อสร้างความได้เปรียบ ความเป็นผู้นำทางการเมืองโลก เช่น สหรัฐอเมริกา จีน รัสเซีย ฯลฯ ต่างนำเสนอนโยบายต่างประเทศผ่านสื่อ

สมัยใหม่ ทำให้เรารับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสาธารณะอย่างง่ายดาย ไม่มีการปกปิดเป็นเอกสารลับเช่นในอดีต เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างด้วยข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย รัฐบาลไทยควรเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศของมหาอำนาจอย่างทันทั่วทั้งที่โดยเฉพาะนโยบายต่างประเทศของรัสเซีย ซึ่งเป็นมหาอำนาจที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมจากไทยมากนัก เพื่อตระหนักถึงข้ออำนาจโลกที่ทรงอิทธิพลในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

สถานการณ์ความขัดแย้งในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ จากหลาย ๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมานับครั้งไม่ถ้วน ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีข้อพิพาทด้านดินแดน สงครามแบ่งแยกดินแดน ข้อพิพาทด้านชาติพันธุ์จนกลายเป็นสงครามกลางเมือง ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้ ล้วนมีปัจจัยแทรกแซง คือ สงครามตัวแทนของประเทมหาอำนาจในระบบการเมืองหลายขั้วอำนาจทั้งสิ้น ผลกระทบที่ตามมา คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ เศรษฐกิจโลกชะลอตัว ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในของประเทศที่เกี่ยวข้องชะลอตัวตามอย่างเลวร้ายที่สุด ระบบเศรษฐกิจภายในของประเทศที่เกี่ยวข้องอาจจะพังทลาย เช่น กรณีของประเทศที่เกิดสงคราม ประชาชนอดอยาก ล้มตาย ไร้บ้าน ต้องอพยพโยกย้ายไปประเทศที่สามเพื่อความปลอดภัย ฉะนั้น ในสถานการณ์เช่นนี้ การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจึงยากจะเกิดขึ้น ความน่ากังวลของสถานการณ์ความขัดแย้งของรัสเซีย-ยูเครน คือ แนวโน้มการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 และการใช้อาวุธนิวเคลียร์ของมหาอำนาจ เช่น รัสเซีย เพราะฉะนั้นกรณีของรัสเซีย-ยูเครน ในประวัติศาสตร์การเมืองโลก จึงมีใช่เหตุการณ์ใหม่สำหรับประเทศไทย การเรียนรู้เหตุการณ์ในสังคมการเมืองระหว่างประเทศ จึงเป็นการเรียนรู้ปัจจัยภายนอกประเทศ ที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย พรรคการเมืองใดก็ตามที่ได้รับคัดเลือกเข้ามาบริหารประเทศ จำเป็นต้องเรียนรู้เหตุการณ์ภายนอกเพื่อกำหนดการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในเวทีโลก จะต้องเป็นไปอย่างสมดุล รู้เท่าทัน ไม่เสียเปรียบ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติด้านความอยู่รอดของรัฐ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความกินดีอยู่ของประชาชน คงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และเกียรติภูมิของไทย

แหล่งอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. (2565ก, 22 มิถุนายน). *การให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ยูเครน*. <https://www.mfa.go.th/th/content/ukraine-humanitarian?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2565ข, 30 พฤศจิกายน). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ข้อ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก*. <https://www.mfa.go.th/th/page/นโยบายการต่างประเทศ-2?menu=5d5bd3d615e39c306002aa96>

- การเงินธนาคาร. (2566, 16 มกราคม). จับตา “ราคาอะลูมิเนียม” Goldman Sachs คาดพุ่งแตะ 3,750 ดอลลาร์ เหตุดีมานด์ฟื้นในยุโรป-จีน. <https://moneyandbanking.co.th/2023/19153/>
- คณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ทางทะเล. (2563). ทะเลและมหาสมุทร และผลประโยชน์ของชาติทางทะเล. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <https://www.dmc.go.th/detailLib/5094>
- จารุวรรณ เอี่ยมยิ่งพานิช. (2565, 24 กุมภาพันธ์). ตลท. หวั่นสงครามรัสเซีย-ยูเครน กระทบตลาดหุ้นไทย. สำนักข่าวอีไฟแนนซ์ไทย. <https://www.efinancethai.com/LastestNews/LatestNewsMain.aspx?release=y&ref=M&id=Q2pMRlBQekI4Vkk9>
- ดีแยรี มาตู และเกออร์ก ชมิดท์. (2566, 29 มีนาคม). การรุกรานยูเครนของรัสเซีย: 12 เดือนผ่านมว. สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย. <https://th.ambafrance.org/การรุกรานยูเครนของรัสเซีย-12>
- ไทย พีบีเอส. (2566, 24 กุมภาพันธ์). จีนแสดงจุดยืน 12 ข้อ วาระ 1 ปี สงครามรัสเซีย-ยูเครน. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=kh09AEBJuUY>
- ธนาคารกสิกรไทย. (2565, 7 เมษายน). ประเมินผลกระทบ “ส่งออก-ท่องเที่ยว” ของไทย ย่ำแย่ ผลพวงจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน. https://www.kasikornbank.com/th/personal/the-wisdom/articles/Pages/Onward64_Economic-Horizon_2022.aspx
- นรินทร์ ทนไพบูลย์. (2566, 30 มีนาคม). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2566-2568 อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/chemicals/chemical-fertilizers/io/io-chemical-fertilizers-2023-2025>
- นรินทร์รัตน์ พรหมพิทักษ์. (2563, 8 มกราคม). ช่องแคบฮอร์มุซ จุดยุทธศาสตร์น้ำมันโลกในมืออิหร่าน. StockRadars. <https://stockradars.news/2020/01/08/hormuz-important-oilprice/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2565, 15 มีนาคม). ผู้ผลิตเหล็กปรับราคาขึ้นไตรมาส 2 นี้ เหตุสงครามรัสเซีย-ยูเครนดันวัตถุดิบพุ่ง. <https://mgronline.com/business/detail/9650000025532>
- พระราชกฤษฎีกายกผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2566. (2566, 20 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140 ตอนที่ 22 ก. หน้า 1-2.
- พีพีทีวีออนไลน์. (2565, 15 กุมภาพันธ์). สาเหตุ “รัสเซียบุกยูเครน” ไทยมีแนวโน้มเศรษฐกิจที่แย่. PPTV. <https://www.pptvhd36.com/news/ต่างประเทศ/166435>
- โพสต์ทูเดย์. (2565, 13 มีนาคม). นำเข้าข้าวสาลีแพงขึ้น จากสงครามรัสเซียยูเครน. <https://www.posttoday.com/economy/news/678020>
- มติชนออนไลน์. (2566, 24 กุมภาพันธ์). เปิดเหตุผลผู้แทนถาวรไทยประจำยูเอ็น ก่อนโหวตหนุนข้อมติยูเครน 23 ก.พ. https://www.matichon.co.th/foreign/news_3840537

- รชฏ เลียงจันทร์. (2565, 11 มีนาคม). ผลกระทบของวิกฤตรัสเซีย-ยูเครนต่อเศรษฐกิจไทย. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/Russia-Ukraine-Impacts>
- รัฐบาลไทย. (2565, 25 กุมภาพันธ์). ก.ต่างประเทศ ตั้ง “ศูนย์ช่วยเหลือคนไทยในยูเครน” ณ เมืองลวิฟ. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/51934>
- สยามรัฐออนไลน์. (2565, 8 กันยายน). ท่าทีของอินเดียต่อการเผชิญหน้าของ 2 ขั้วอำนาจ. <https://siamrath.co.th/n/380737>
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2566, 5 เมษายน). สหรัฐฯ เตรียมจัดสรรความช่วยเหลือทางทหารให้ยูเครน เพิ่มอีก 2,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ. <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230405112704232>
- สำนักงานเลขาธิการความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง จีน. (2565, 30 มีนาคม). บทวิเคราะห์: ประเทศสมาชิกอาเซียนมีปฏิริยาต่างกันต่อสถานการณ์ยูเครน-รัสเซีย. LMC. http://www.lmcchina.org/tha/2022-03/30/content_41920945.html
- สุทธิชัย หยุ่น. (2566, 28 กุมภาพันธ์). ข้อสังเกตการปรับท่าทีของไทยต่อสงครามยูเครนในสหประชาชาติ. ไทยโพสต์. <https://www.thaipost.net/columnist-people/332436>
- อินเวสติง. (2565, 3 มีนาคม). ขาขึ้นครั้งใหญ่ของนิกเกิลอาจได้ไปต่อจากการคว่ำบาตรรัสเซีย. <https://th.investing.com/analysis/article-200439515>
- Anieri, P. D. (2015, May 11). *Democracy and geopolitics: understanding Ukraine's threat to Russia*. E-International Relations. <https://www.e-ir.info/pdf/56025>
- Kinzer, S. (2022, October 28). *When pipeline politics go boom*. Responsible Statecraft. <https://responsiblestatecraft.org/2022/10/28/when-pipeline-politics-go-boom>
- Lévesque, S. G., & Chapman, A. (2022, May 9). *Ukraine Invasion: how history can empower people to make sense of Russia's war*. The Conversation. <https://theconversation.com/ukraine-invasion-how-history-can-empower-people-to-make-sense-of-russias-war-181999>
- Liptak, K. (2022, June 29). *NATO formally invites Finland and Sweden to join alliance*. CNN Politics. <https://edition.cnn.com/2022/06/29/politics/joe-biden-nato-day-2/index.html>
- Morris, J. (2022, March 9). *Putin, the Russians and the Ukrainian war*. The Rosa-Luxemburg-Stiftung's (RLS) Geneva office. <https://rosalux-geneva.org/putin-the-russians-and-the-ukrainian-war>
- Neuman, S., & Hurt, A. (2023, February 22). *The Ripple effects of Russia's war in Ukraine continue to change the world*. NPR. <https://www.npr.org/2023/02/22/1157106172/ukraine-russia-war-refugees-food-prices>

- Permanent Mission of the Russian Federation to the European Union. (2023, March 31). *The Concept of the foreign policy of the Russian federation*. <https://russiaeu.ru/en/news/concept-foreign-policy-russian-federation>
- Saha, P. (2022, December 16). *Understanding ASEAN's non-Linear approach to the Russia-Ukraine war*. Observer Research Foundation. <https://www.orfonline.org/research/aseans-non-linear-approach-to-the-russia-ukraine-war>
- Slantchev, B. L. (2022, September 13). *Six months of war: the struggle for Ukraine, Europe, and the World*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kEXMvnxho6M>
- United Nations. (2023, February 23). *UN General assembly calls for immediate end to war in Ukraine*. <https://news.un.org/en/story/2023/02/1133847>